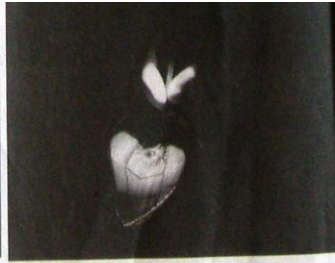

Rukmini Adhikari (90) laat zich aan staar opereren. In twee dagen tijd werden beide ogen voorzien van een kunstlensje. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

Om de administratie eenvoudig te houden liggen de papieren aan het hoofdende bij de patiënt. Op het geopereerde oog is even een gewichtje geplaatst. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

Ook in het oogkamp is een staaroperatie precisiewerk. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

Dit veertienjarige meisje kreeg acht jaar geleden na oogletsel staar aan haar rechteroog. Na de ingreep kan zij dankzij het geïmplanteerde kunstlensje weer goed zien. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

In een tel je zelfstandigheid terug

Rukmini Adhikari (90) wijst met haar trillende, rimpelige vinger. „Die man daar heeft iets wits aan.“ Het is een wat banale hernieuwde kijk op de wereld, zo'n eerste blik op een groezelig wit vest. Nog geen minuut later is de vrouw druk in gesprek met de andere staarpatiënten die voor het eerst in tijden weer kunnen zien. De verandering in gedrag is volkomen. Tot het verwijderen van het verband afwachting, gelaten. Nu weer zelfbewust en vol initiatief.

Gescheiden van elkaar wachten mannen en vrouwen op de controle van hun ogen bij de polikliniek. MARIËLLE VAN UITERT

Hoewel de Eye Care Foundation uit Nederland inmiddels twee ziekenhuizen in Nepal beheert, zoeken de artsen en verpleegkundigen ook nog altijd patiënten op in afgelegen regio's en moeilijk toegankelijke gebieden. In kortdurende 'oogkampen' worden vervolgens honderden patiënten onder primitieve omstandigheden vakduldig geopereerd aan staar. Dat is in Azië een veel voorkomende oorzaak van blindheid. Eigenlijk onnodig, want met een operatie die een paar tientjes kost is de kwaal eenvoudig te verhelpen door het implanteren van een kunstlensje. De Nepalese artsen die in de oogkampen de operaties uitvoeren, hebben per patiënt nog geen kwartier werk. Razendsnel wordt de lange rij wachtenden weggevoerd. De Nederlandse stichting draagt bij in de kosten en zoekt voor scholingsprojecten, maar hoeft in tegenstelling tot vroeger nauwelijks nog zelf artsen uit te zenden. De ontwikkelingshulp heeft hier gewerkt.

Draagstoel

Het stadje Bhachchek-Bazaar is sinds een jaar of wat over de weg bereikbaar, zo lang het niet regent. Na Ghorka, de regio waar de beroemde soldaten uit het Britse leger vandaan komen, is het per jeep nog een uur of vier, vijf door rivierbeddingen en over berghellingen hotsen. Plotseling is het heel druk bij de inschrijving voor de gewone ogen. Die is standaard, allereerst om brillen te kunnen voorschrijven maar ook om ernstiger oogproblemen op te sporen. Daar is staar er maar één van, al is die het doeltreffendst te

behandelen. Staar is een aandoening waarbij de ooglens – soms al op heel jonge leeftijd – troebel is. Er is dan alleen verschil te zien in licht en donker, maar praktisch is zo iemand blind aan dat oog. Veel patiënten hebben staar aan beide ogen. Zelfstandig rondlopen is er dan niet meer bij. Een keer struikelen kan in de Himalaya betekenen dat je honderden meters van de berghegging valt. Als een zelig hoopje mens wordt Rukmini Adhikari door haar zoons in een draagmand naar het oog-

kamp gebracht. De zoons hopen dat hun moeder weer zal kunnen zien, haar vurige wens. Schuw beantwoordt zij de vragen van de artsen. De blindheid kwam een jaar of acht geleden opzeten, eerst in haar linker oog, later ook in het rechter. Haar gezagsbasis is als gevolg van de blindheid volledig weggeslagen. Alles moet ze vragen, voor alles moet ze afwachten. „Ik kan alleen maar de hele dag zitten huilen“, vertelt ze. „Ik wil graag mijn dochter zien, mijn zoons.“ Blind zijn maakt haar bang. Angstig grijpt ze geregeld opzij, naar zoon of dochter naast haar, om zeker te weten dat ze niet alleen is. Een kort onderzoek maakt duidelijk dat de kwaal vlot te verhelpen is. Na de ingreep, vertelt zij enkele uren later in de woning van haar dochter, heeft ze toch wel wat pijn. De lap voor haar oog irriteert.

Van enige lijdzaamheid is, zodra de volgende dag het verband is verwijderd, niets meer te merken. Onmiddellijk pakt zij haar taak als hoofd van de familie op. Of de kinderen daar net zo blij mee zijn als zijzelf? Ineens moeten ze weer voor haar vliegen en draven. Doordat bij alle patiënten vrijwel tegelijkertijd het verband wordt verwijderd, is heel goed de gedagsverandering te zien die elke patiënt ondergaat. Zien na maanden of jaren van blindheid is een emotioneel moment. Als bij toverslag is de gelaten, afwachtinge, lijdende houding verdwenen. Waar de patiënten de dagen ervoor nog zwijgzaam bij elkaar zaten, praten ze nu allemaal door elkaar.

In het groepje zit een man mistroostig naar zijn hand te staren. „Ik zie mijn vingers

Dankzij oogkamp weer zelfbewust en vol initiatief

wel, maar heel wazig. De operatie heeft niet echt geholpen“, zegt hij. Het geopereerde oog is nog wat troebel en daardoor ziet de man nu nog niet scherp, maar dat moet binnen enkele weken helemaal zijn weggetrokken, verwachten de artsen. Naast hem zit een andere patiënt te stralen. Hij heeft nog nooit zo scherp gezien als nu met de kunstlens. Moeiteloos leest de ex-staardrager tot de kleinste lettertjes van de leeskaart. Oogarts Indra is bezorgd als Sarala Tamang (30) de polikliniek wordt binnengedragen door haar moeder Junisa (30). Vermoedelijk is Sarala een paar dagen geleden tijdens het spelen gevallen, waardoor het hoornvlies is beschadigd. Om het oog te redden zal Sarala naar Pokhara moe-

ten, want de behandeling van de geopereerde cornea moet onder algehele verdoving worden uitgevoerd. „Eigenlijk heeft ze een slechte prognose. Ze moet direct worden geopereerd. En dan nog is het afwachten.“ De moeder hoort het oordeel stocijns aan. Nee, ze heeft niet de honderd euro die nodig zijn voor de ziekenhuisbehandeling en de verblijfskosten. Ze kan niet zomaar naar Pokhara reizen, want het is oogstijd. Indra biedt aan dat het ziekenhuis de behandel- en verblijfskosten betaalt. Junisa vrolijkt er niet van op: ook de bus is te duur. Na overleg met andere artsen hakt Indra de knoop door. Bij heel hoge uitzondering laat hij een van de twee terreinwagens van zijn oogteam een extra rit maken naar het ziekenhuis. Indra durft niet te zeggen of Sarala ooit nog wat zal zien met haar linker oog. „Maar doen we niet heel snel

iets aan die wond, dan zal het oog gaan onsteken en zal het uiteindelijk verwijderd moeten worden.“ De volgende ochtend wordt Sarala meteen geopereerd. Een dag of wat na de ingreep kan ze weer roddelijk zien. Zij zal zich waarschijnlijk nooit realiseren dat ze alleen door puur geluk haar linker oog nog heeft, denkt Indra. „Elke dag krijgen we in de oogkampen wel een of twee van dit soort acute gevallen. Nu hadden we toevallig een extra auto beschikbaar. En van die gelegenheid is natuurlijk in dit geval gebruik gemaakt.“

PIET ARP

Sarala (3) dreigde te een ongelukje in te brengen maar oog kwijt te raken. Doordat zij met spoed uit het oogkamp naar het ziekenhuis in Pokhara werd gebracht, kon zij een paar dagen later weer zien. HOC MEDIA/PIET ARP

Onnodige blindheid

Al sinds 1984 investeert de Nederlandse Eye Care Foundation (ooit ontstaan als stichting Oogkamp Himalaya en nu een fusie-organisatie met Mekong Eye Doctors) geld (gira 525.25) en kennis in de opbouw van oogheelkundige zorg in Nepal. Altijd al stond voorop dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de kennis die in het land zelf aanwezig is. Een effectievere vorm van het bestrijden van onnodige blindheid in ontwikkelingslanden is er niet. Tegelijk werd geld gestoken in de opleiding van artsen en verpleegkundigen. Inmiddels beheert de stichting twee zelfstandige oogziekenhuizen (in Pokhara en in Mechi) en een aantal voorposten in vier regio's van het moeilijk toegankelijke bergland. Een legerzette artsen en verpleegkundigen staat op de loerlijst. Er werken hier uitsluitend Nepalezen,

die ook zelf het beleid voor de komende jaren bepalen. Zelfs reizen Nepalese artsen en verpleegkundigen in het regenseizoen tegenwoordig af naar Afrika, om daar in landen als Ghana en Djibouti bij te springen. In ruim een kwart eeuw is de oogheelkundige zorg in Nepal op een zodanig peil beland, dat het aantal staarpatiënten niet langer stijgt, maar zelfs afneemt. Dat schepst ruimte om ook minder eenvoudige oogziekten te behandelen. Vooral financieel springen de Nederlandse donateurs nog bij, en dan met name voor investeringen in onder meer ziekenhuizen en apparatuur en in gratis oogzorg voor de armen. Wie de ingreep zelf kan betalen, krijgt de zorg niet gratis. Zo komt de organisatie in Nepal steeds nadrukkelijker op eigen benen te staan.

Rukmini Adhikari (90) kan, na de eerste operatiedag, met een oog weer zien. Onmiddellijk legt zij contact met de andere patiënten. FOTO MARIËLLE VAN UITERT

